

Nr 77.

Av herr **Sommelius m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av särskilda statsdepartement för handel, industri och sjöfart samt för kommunikationer och allmänna arbeten.

Genom beslut vid 1917 års riksdag på grund av Kungl. Maj:ts proposition nr 248 antogs som vilande ett förslag till omläggning av gällande departementsindelning, varigenom bland annat och främst skulle möjliggöras inrättande av särskilda departement för handel, industri och sjöfart — handelsdepartementet — samt för kommunikationer och allmänna arbeten — kommunikationsdepartementet. Genom nådig proposition nr 23 till innevarande riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga den åsyftade särskilda lagen om statsdepartementen, men tillsvidare med samma antal departement som nu i stället för »lägst åtta, högst tio». Någon proposition om inrättande av i första hand ett handelsdepartement anses nämligen på grund av bristande tid icke kunna föreläggas 1918 års riksdag.

Till förberedande i god tid av återgången till normala förhållanden, med lämpligt avvecklande av kristidsorganisationerna, samt med hänsyn till nödvändigheten att målmedvetet rusta för den efterföljande ekonomiska tävlingskampen, synes det emellertid vara av största vikt att departementalreformen i här berörda delar utan dröjsmål bringas till full verkställighet. Visserligen är det väl förklarligt, att regeringens arbetsbörda nu är osedvanligt stor, men då frågan torde få anses vara mycket grundligt förberedd och under åberopande av regeringens tillkännagivna intresse för densamma, våga vi hoppas, att det genom undanskjutande av andra mindre angelägna ärenden skall visa sig möjligt att redan vid denna riksdag komma till ett

resultat. Under alla förhållanden torde en meningsyttring från riksdagens sida endast kunna vara ägnad att bidraga till frågans befrämjande.

Redan i juli 1913 framlade departementalkommitterade och kommerskollegiekommittén sitt omfattande betänkande rörande organiserandet av ett handels- och industridepartement. Såväl före som efter nämnda tidpunkt har man inom intresserade kretsar enstämmt uttalat sig för att de statsärenden, som beröra handeln, industrien och sjöfarten, måtte — med hänsyn till dessa näringars numera mycket betydande omfattning och därmed följande betydelse för rikshushållningen — bliva direkt företrädade i regeringen. De naturliga betingelserna för näringslivets vidare utveckling, ej minst landets rika naturtillgångar och en duglig arbetarstam, ha gjort, att detta näringsliv under loppet av några årtionden haft att uppvisa en betydande framgång och likväl återstå kanske än större möjligheter att tillvarataga.

Det kan här icke vara erforderligt att nämare ingå på alla de skäl, som tala för inrättandet av ett dylikt departement och som i ovan åberopade utredningar samt däröver avgivna yttranden blivit mycket fullständigt belysta. Tidsläget giver ock anledning att särskilt erinra därom, att dessa skäl under de senare åren i hög grad vunnit i styrka. Under kristiden har också starkare än förut framträtt den naturliga motsättningen mellan finansdepartementets båda huvuduppgifter att å ena sidan befrämja handelns och industriens utveckling för att sedan å den andra utnyttja de beskattningsmöjligheter, som dessa grenar av näringslivet kunna erbjuda. Det kan under nuvarande omständigheter icke anses klokt att längre dröja med en reform, som redan under normala förhållanden framträtt såsom i hög grad eftersträfvansvärd.

Med allt större styrka framträder också på sitt område behovet av ett kommunikationsdepartement eller kanske rättare arbetsdepartement för handhavande av i främsta rummet statens snabbt växande affärsdrivande verksamhet: post, telegraf, telefon, järnvägar, kanaler och vattenkraftverk med tillhörande distributionsnät. Kravet på tidsenliga vägar och ett effektivt vägunderhåll har med automobiltrafikens utveckling även blivit allt mer framträdande.

Vid organiserande av ett kommunikationsdepartement är det tydligen önskligt och möjligt att till skilda departement förlägga frågor rörande å ena sidan statens affärsverksamhet, å den andra statlig kontroll över enskild (och kommunal) affärsverksamhet i samband med koncessionsärenden m. m. I anslutning härtill skulle också enligt föreliggande förslag frågor

rörande koncessioner å elektriska ledningar handläggas av handelsdepartementet och liknande skäl kunna i viss mån åberopas beträffande koncession å enskilda järnvägar och spårvägar. Statens stora direkta affärsintressen få icke undanskymma dess skyldighet att opartiskt vårda sig om dels enskilda medborgares eller kommuners ansökningar av olika slag, dels anspråken på säkerhetsanordningar m. m., även där dessa, såsom lätt kan vara förhållandet, stå i direkt motsats till statens affärsintressen. Även ur denna synpunkt framträder det önskvärda i en uppdelning av civildepartementets många olikartade uppgifter. Det torde i dessa tider utan vidare förklaringar framstå som tydligt, att frågor rörande statens egen affärsverksamhet, såväl som kontrollen över enskildas motsvarande verksamhet, sociala ärenden, såväl som den civila administrationen och därmed samhörande ordningsfrågor icke lämpligen böra handläggas av samma departement, vartill kommer, att en man icke rimligtvis kan på dessa vitt skilda områden utveckla nödig initiativkraft. Att planmässigt leda, sammanhålla och utveckla statens affärsdrivande verksamhet är numera en fullt tillräcklig huvuduppgift för ett departement.

I övrigt hänvisas även beträffande kommunikationsdepartementet till den mycket belysande kommittéutredningen; tilläggas bör dock att efter år 1913 civildepartementets arbetsbörda ytterligare ökats genom tillkomsten av social- och pensionsstyrelserna.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande snarast möjligt och helst vid innevarande riksdag av förslag till inrättande av särskilda departement för handel, industri och sjöfart samt för kommunikationer och allmänna arbeten.

Stockholm den 25 januari 1918.

Malte Sommelius. Erik Nylander. Edvard Lithander.

Sven Lübeck. Alex. Thore. Karl Hildebrand.

Nils Winckler. Ivar Swartling.